

слоўнікаў па розных галінах эканомікі сведчыць аб запатрабаванасці адпаведнай лексікі ў грамадскім жыцці.

У пачатку ХХІ ст. змяняецца як колькасць беларускіх эканамічных даведнікаў (16 адзінак), так і іх прызначэнне. Рэалізацыя Закона аб Мовах у Рэспубліцы Беларусь, а таксама ўвядзенне ў праграму ВНУ абавязковага курса «Беларуская мова. Прафесійная лексіка» паспрыялі выпуску шматлікіх даведнікаў, метадычных дапаможнікаў і слоўнікаў-дадаткаў да іх у галіне эканамічнай лексікі (аб'ёмам 200–300 тэрмінаў). Даведнікі па курсе прафесійнай лексікі выдаюцца з мэтай авалодання беларускай эканамічнай тэрміналогіяй, узбагачэння культуры маўлення студэнтаў. Значэнне дадзеных слоўнікаў у тым, што яны ўтрымліваюць ядзерныя тэрміны вузкіх галін эканомікі.

Такім чынам, у першай палове ХХ ст. на выданне беларускіх слоўнікаў эканамічнай тэрміналогіі ўплывалі экстралінгвістычныя фактары (палітыка беларусізацыі, масавы выпуск падручнікаў па той ці іншай запатрабаванай на той час галіне ведаў) і інтралінгвістычныя (стварэнне тэрмінаў за кошт сродкаў беларускай мовы). У 60-я гг. эканамічныя тэрміны ўжо ўваходзяць у склад энцыклапедычнага даведніка, чаму паспрыяла распрацоўка паняццёвых значэнняў беларускіх эканамічных тэрмінаў. Экстралінгвістычнымі (рэалізацыя Закона аб Мовах, міжнародная стандартызацыя) фактарамі абумоўлена з'яўленне беларускіх слоўнікаў эканамічнай тэрміналогіі ў канцы ХХ і на пачатку ХХІ стст.

Літаратура

1. Беларуская навуковая тэрміналогія = La terminologie scientifique Blanche-Ruthénienne. [слоўнік] — Мінск, 1922 — Вып. 17: Слоўнік бухгалтарскай тэрміналогіі: (праект) / Інстытут беларускай культуры, Адзел гуманітарных навук, Інстытут навуковай мовы. — 1928. — 71 с.

2. Слоўнік па эканоміцы: праект для абмеркавання / Акадэмія навук Беларускай ССР, Галоўная рэдакцыя Беларускай Савецкай Энцыклапедыі. — Мінск, 1967. — 88 с.

Найменні рэлігійных свят у журналісцкім тэксце (на прыкладзе газеты «Звязда»)

*Пяткевіч В. М., студ. III к. БДУ,
навук. кір. Басава Г. І., канд. філал. навук, дац.*

Для якаснага журналісцкага тэксту ўласцівы такія паказчыкі, як інфарматыўнасць, цэласнасць, звязнасць, актуальнасць, дакладнасць. Для таго, каб

матэрыял адпавядаў патрэбным характарыстыкам, аўтару варта працаваць не толькі над зместам будучай публікацыі, але і над яе мовай.

Уменне перадаць сутнасць падзеі або з’явы — асноўная задача журналіста. Пытанне выбару найбольш дарэчнай лексемы становіцца актуальным, калі ўзнікае такая з’ява, як полінайменнасць, якая азначае выкарыстанне некалькіх тэрмінаў для абазначэння аднаго і таго ж паняцця.

Полінайменнасць рэлігійных свят у грамадска-палітычнай газеце «Звязда», у якой рэгулярна друкуюцца матэрыялы на рэлігійную тэматыку, можна вытлумачыць наступнымі акалічнасцямі: узаемадзеянне праваслаўнай і каталіцкай культурных традыцый у нашай краіне, што адлюстравана ў тэанімічнай лексіцы, і суіснаванне хрысціянскіх і народных назваў. Удзячным матэрыялам для назіранняў, на нашу думку, паслужылі публікацыі пра свята ў гонар сустрэчы Хрыста са старцамі Сімяонам. Гэта рэлігійнае свята адзначаецца 2 або 15 лютага ў залежнасці ад каталіцкай або праваслаўнай традыцыі, мае глыбокія гістарычныя карані і адпаведныя гэтаму назвы, што пэўным чынам уплывае і на іх ужыванне ў мове газеты. Так, аналіз матэрыялаў за 2007–2012 гг. паказаў, што гэта рэлігійнае свята называюць *Стрэчанне Гасподняе ці Грамніцы*.

Агульнапрынятая назва — *Стрэчанне Гасподняе*. Згодна з Беларускім праваслаўным календаром, праведны старац Сімяон сустрэўся з Хрыстом праз сорок дзен пасля Яго Нараджэння ў Іерусалімскім храме [1, с. 19]. Іншае, сімвалічнае тлумачэнне назвы святых рэлігійным кантэксте — сустрэча Старога Запавету (старац Сімяон) і Новага Запавету (Ісус Хрыстос). Адметна, што найменне святых — *Стрэчанне* — у беларускамоўным асяроддзі не ўспрымаецца як уласна царкоўнае, у адрозненне, напрыклад, ад эргтонімаў *Раждзаство ці Пасха*. У беларускай мове адбылося фанетычнае асваенне гэтай лексемы. Стрэчанне — значыць ‘сустрэча’ ці ‘стрэча’ (лексема ‘стрэча’ зафіксавана ў «Слоўніку беларускай мовы» І. Насовіча; у Беларуска-рускім слоўніку лексемы ‘стрэцца’ і ‘стрэць’ падаюцца як эквіваленты да ‘сустрэцца’ і ‘сустрэць’). Варта адзначыць, што гэтыя словы (стрэчанне — стрэча — сустрэча) маюць гукавое падабенства, хаця першае ўжываецца ў царкоўным асяроддзі, а другое і трэцяе з’яўляюцца звычнымі для ўсіх носьбітаў мовы.

Лічыцца, што на свята *Стрэчанне* зіма сустракаецца з летам. Адсюль і меркаванне пра язычніцкае паходжанне святых [2, с. 57]. Фанетычнай адаптаванасцю слова *Стрэчанне* і яго неадназначным паходжаннем у пэўнай ступені можна растлумачыць высокую частотнасць выкарыстання гэтай лексемы ў «Звяздзе» як у кантэксте, звязаным з жыццём царквы, так і пры апісанні асаблівасцяў падчас святкавання: *яюць пра свята Стрэчання — непераходзячага дванадзятага святых Праваслаўнай царквы (15.02.2008 № 30); храм Стрэчання Гасподняга ў Бабруйску (09.06.2009 № 104); пасля*

Стрэчання з самай раницы браліся за рамонт сельскагаспадарчых прылад (16.02.2010 № 28). Па сутнасці, ужыванне наймення Стрэчанне магчыма ў любым кантэксце, дзе гаворка ідзе пра гэты святы.

Другая назва свята — *Грамніцы*. У старажытныя часы ў гэты дзень славяне-язычнікі ўшаноўвалі Бога Перуна, або, як яго яшчэ называлі, Грамаўніка [2, с. 57–58]. Даволі падрабязнае тлумачэнне гэтай назвы пададзена ў даследаванні А. Катовіч і Я. Крука: «Можа, таму свята і атрымала назву ад той прыроднай стыхіі, якая не б’е і не паліць, а толькі грыміць — папярэджвае аб бядзе, перасцерагае, ахоўвае» [3, с. 88]. На Грамніцы язычніцкім багам запальвалі рытуальны агонь. Згодна з народнымі традыцыямі люты лічыўся месяцам ачышчэння і выкуплення грахоў. Адметна, што хрысціянская царква паступова пераняла язычніцкія абрады. Зараз у храмах у дзень Грамніц асвятляюцца свечкі, якія аберагаюць ад прыродных стыхій. На старонках «Звязды» назва *Грамніцы* часцей асацыіруецца з народным бачаннем свята: *сувязі назвы населенага пункта і народнага свята Грамніцы не бачна, але гэта адчуваецца (15.02.2011 № 29); на Грамніцы спявалі першую вясянку (15.02.2008 № 30).*

Тым не менш, намі выяўлены і выпадкі паралельнага ўжывання абедзвюх назваў — *Стрэчанне і Грамніцы* — у адным кантэксце: *хрысціянамі Еўропы сталі адзначаць Грамніцы (Стрэчанне) (02.02.2010 № 18); народнае стрэчанскае выслоўе: калі на Грамніцы нап’ецца певень вадзіцы, то на Юр’я наеца вол травіцы (15.02.2012 № 30).*

Такім чынам, выкарыстанне найменняў свята ў гонар сустрэчы Хрыста са старцам Сімонам сведчыць пра магчымае амбівалентнае разуменне кожнага з іх. У газеце «Звязда» гэты лексемы ўжываюцца ў рэлігійным, народным і свецкім разуменні. Неадназначнасць тлумачэнняў найменняў сцірае дыферэнцыяльныя прыкметы і дазваляе выкарыстоўваць кожную з назваў у любым кантэксце. Таму вывучэнне дакладнага значэння лексічных адзінак дазваляе пазбегнуць недакладнасцяў у журналісцкім тэксце і спрыяе іх асэнсаванаму выкарыстанню ў СМІ.

Літаратура

1. Беларускі Праваслаўны каляндар 1996 / укладальнікі Т. А. Матручык, Г. М. Шэйкін. — Мінск: Свята-Петра-Паўлаўскі сабор г. Мінска, Беларускае Праваслаўнае Брацтва Трех Віленскіх Мучнікаў, 1996. — 144 с.
2. Сысоў, У. М. З крыніц спрадвечных / У. М. Сысоў. — Мінск: Вышэйшая школа, 1997. — 415 с.
3. Катовіч, А., Крук, Я. Зімовыя святы: нарысы / А. Катовіч, Я. Крук; маст. У. У. Васюк, А. Л. Баранаў. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2004. — 119 с.